

Playable – bevægelsesinstallationer i by- og landskabsrum

Bettina Lamm, René Kural & Anne Wagner: *Playable – bevægelsesinstallationer i by- og landskabsrum*. Rhodos, 2015. 184 s. 148 kr.

Så kom bogen *Playable* også forbi Landskabsredaktionens bord. Selv om udgivelsesdatoen ligger tilbage i 2015, så er bogens emne og værkræpresentationer stadig aktuelle, og en anmeldelse derfor også relevant.

De tre forfattere Bettina Lamm, René Kural og Anne Wagner præsenterer i bogen en udvalgt samling selvoplevede cases. Disse repræsenterer forskellige typer af uderumsinstallationer, som 'iscenesætter bevægelse og aktivitet i by- og parkrummet'. Casestudierne er samlet under forskellige kategorier såsom *Landskabet under værk – værket som landskab* og *Forvandlede redskaber – byens elementer på spil*. Som overskrifterne antyder, så er vi ikke ude i traditionelle byrum eller byrumsmøbler, men et sted mellem kunst, (landskabs)arkitektur og design. Det er således bogens ærinde at formidle, hvorledes by- og landskabsrum og udsmykningen af dem har ændret sig fra at være meget formelle og passive til i dag at være steder, man indtager med hele kroppen.

Bogen er illustreret med fotos, hvilket fungerer godt langt henad vejen, men i enkelte tilfælde savner man en plantegning at orientere sig efter samt fotos af alle de beskrevne dele, særligt i de store værker. En sidste redaktionel gennemlæsning kunne også have fanget gentagelser og henvisninger til værker, der endnu ikke er beskrevet. Til gengæld er der mange interessante anekdoter og baggrundshistorier, som giver et indblik og en forståelse, man som menig besøgende nok ikke selv havde fundet eller fanget.

Nogle af værkerne befinder sig i feltet mellem landskabsarkitektur og kunst, og det

Fynsk syrenhegn.
Ill. fra bogen.
Foto Lars Skaaning
Lilac hedgerow, Funen.
Ill. from the book.
Photo Lars Skaaning

er derfor ikke helt fair at stille spørgsmålet – jamen virker det? Alligevel får man lidt lyst til det, når man f.eks. læser om boldbanerne, lavet af Inges Idee, og om pukkelboldbanen i Malmø. De optager nogle forholdsvis store arealer, hvor det kunne være interessant at vide, om banerne faktisk og forhåbentlig bruges til det ukonventionelle boldspil, de lægger op til. Dvs., om brugerne søger tilbage igen og igen, fordi det giver en oplevelse, de gerne vil have, eller om det kun havde nyhedens interesse. Man får lyst til at vide, om beskrivelserne her repræsenterer øjeblikbilleder og -stemninger fra den dag, værket blev besøgt, eller om de repræsenterer den faktiske brug?

Det er naturligvis forfatterens valg, at det er de briller, bogen er skrevet med, men der er til gengæld også mere pondus bag de kapitler, hvor forfatterne selv har været involveret i værkerne på forskellige måder end blot som besøgende (f.eks. Urban Play i Køge Havn og projektet i Haraldsgadekvarteret). Her kommer det i højere grad til udtryk, om de intentioner, der var med værket, så reelt også blev realiseret, og hvilke ekstra lag der siden har vist sig at være, som ikke var intendede.

Bogen har sin største styrke der, hvor værkerne og præsentationen af dem kan være med til at skubbe til gængse måder at tænke byrum, leg og bevægelse på (som f.eks. berlinegyngerne, der efterhånden er velkendte i bybilledet). Den kan dermed tjene som inspirationskilde for dem, der til daglig arbejder i dette felt (med de nævnte forbehold in mente), og det gælder, hvad enten det drejer sig om midlertidige byrum, som flere af værkerne repræsenterer, eller mere permanente installationer/landskaber. For andre kan bogen tjene som en oplysende og inspirerende guide i forhold til at besøge værkerne selv og prøve dem på egen krop – der er til mange gode rejser og oplevelser.

Anne Dahl Refshauge, landskabsarkitekt MDL

Syrenbogen

Nina Brandt, Betty Jacoby, Henrik Toft: *Syrenbogen – en hyldest til de sydfynske syrener*. Turbine, 2015. 220 s. 300 kr.

Sydfyn er kendt for sine hvide og lyslilla syrenhegn; *Syringa vulgaris* og *Syringa vulgaris alba* plantet som kilometerlange markhegn og hække omkring haver. Syrenhegn er ikke vanskelige, de vokser sig hurtigt tætte, er smuk-

ke og kan med den rette klipning blive tætte og tykke og beskytte afgrøder, idet dådyr ikke kan komme igennem. Derfor blev de populære.

Bogens forfattere bor på hhv. Sydfyn og Tåsinge. Betty Jacoby og Henrik Jessen Toft flyttede i 2006 til Sydfyn, hvor de driver Johan Ludvigs Bed & Breakfast, og Nina Brandt flyttede i 2011 til Tåsinge. De er fascineret af syrener og har sammen skrevet historien bag de sydfynske syrenhegn, om de ca. 20 syrenarter og 400 syrensorter, om deres biologi, anvendelsesmuligheder, dyrkningsforhold, formering, m.m. Johs. Nørregaard Frandsen skriver om H.C. Andersens syrener, og forfatterne om syrenhegn som kulturarv, en følge af landbo-reformerne i 1700-tallet.

Havearkitekter anvendte især syrener sidst i 1800-tallet og først i 1900-tallet. De fleste ældre villahaver måtte både have duftende, lys- og mørkviolette syrenhegn og den svovlgule guldgren; man kunne godt lide den grelle kontrast. Havearkitekten Anka Rasmussen plantede syrener i Storm P.'s have på Frederiksberg, og Valdemar Fabricius Hansen fik anlagt syrenhegn i haven foran Statens Museum for Kunst. Københavnerne såvel som turister elskede de forsommerblomstrende, duftende syrener. Derfor blev der i den nye museums-have også plantet mere end trehundrede syrener, gammelkendte sorter som Andenken an Ludwig Späth (1883), og Michael Büchner (1885), Madame Lemoine (1890) og Katherine Havemeyer (1922) og også nyere som Beauty of Moscow (1974) og Fynsk forår (1990'erne).

Europas største syrensamling kan opleves på Ole Heides planteskole ved Thisted. Også Joel Klerk i Skævinge er specialist i syrener og producerer i hele farvepaletten – hvid, violet, blålig, lilla, pink, rødlig og purpur.

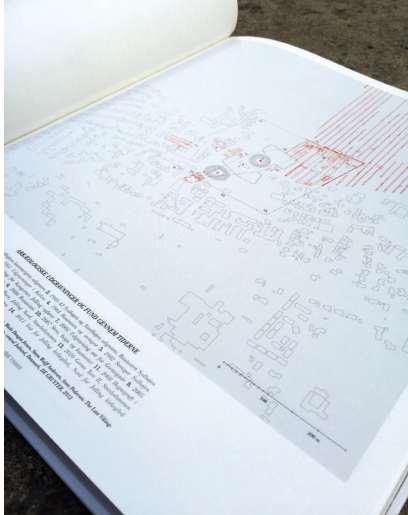
Syrenbogen – en hyldest til de sydfynske syrener er meget mere end blot en hyldest til de sydfynske syrener. Inspirerende og anvendelig for landskabsarkitekter, oplysende om havekultur, letlæst og skøn at kigge i. AL

Monumentområdet i Jelling

Arkitekt Kristine Jensens Tegnestue og Ingvar Cronhammar: *Monumentområdet i Jelling*. Eget forlag, 2015. 244 s. 349 kr. fra museet i Jelling og Architegn, Aarhus. Parallel dansk og engelsk tekst.

Monumentområdet i Jelling er indviet, og Jelling har fået et nytolket landskabsrum,

der danner en nutidig ramme for den mere end tusind år gamle historie. Kæmpehøjene, de store runesten og middelalderkirken sammenholdes nu af den trapezformede palisade, inden for hvilken såvel skibssætningen som langhusenes placering er markeret.

I bogen har tegnestuen sammenfattet projektet og dets rige og varierede forudsætninger. Bogen er tredelt. Del I omhandler *visionen*, Thomas Vesterbæk interviewer Kristine Jensen og Ingvar Cronhammar. De nye fund, Harlad Blåtands bygværker, landskabets topografi og geometri vises i illustrative tegninger.

I del II skriver Steen Hvass, der tidligere var direktør for Kulturarvsstyrelsen, om de udfordringer, der er i at omsætte arkæologi til arkitektur. Efter denne tekst følger projekttegninger, overordnede som detaljerede, samt fotografier.

Del III omhandler Jelling efter indvielsen. Arkitekt Kjeld Vindum reflekterer over *linjer & lag*, dvs. valget af de nye markeringer, der illustrerer de seneste oldtidsfund i Jelling. Arkitekturfotografen Christina Capetillos fine fotos supplerer. Sidst i bogen er 16 plantegninger, der tilsammen giver et detaljeret kort over området.

Bogen er i stort format, tyk, trykt på kraftigt, offwhite, mat papir og meget velillustreret. Dels gennem Christina Capetillo fine sort/hvide fotos og tegnestuens egne, ligeledes sort/hvide fotos. Og dels qua det meget grundige og indsigtsgivende tegningsmateriale (både arkæologiske tegninger og projekttegninger), gengivet i sort/hvidt/rødt/lidt blå.

Områdets mange landskabelige, kulturelle og arkæologiske lag og historier formidles godt, og der åbnes så at sige en port til fortidens univers. Gennem udarbejdelsen af projektet har tegnestuen oplevet at blive fanget og fascineret af historien, 'Jelling er forunderlig på den måde, at jo mere man tillader sig at synke ned i stedets historie, des mere bliver man tryllebundet.'

Bogen må anbefales, både som grundig afrapportering af en stor og enestående sag og som mulighed for at blive beriget af såvel historie som nutid. *AL*

I 1941 blev iværksat en udgravning af Sydhøjen under ledelse af arkitekten og arkæologen Einar Dyggve. Hvor radikalt et indgreb i højen det var, fremgår af fotografiet, som findes i museet Kongernes Jelling
In 1941 an excavation of the South mound was launched under the direction of architect and archaeologist Einar Dyggve. The radicalness of the intervention in the hill is seen in the photography from the museum The Royal Jelling

Topografi. Vejle Ådal er landskabets mest markante terrænform. Nordfor og parallelt hermed ligger Grejs Ådal, en lang sænkning med høje skovklædte skrænter. Højden kulminerer omkring Jelling, der ved sin enestående beliggenhed har tvunget færdslen hertil fra de ældste tider. Hærvejen er markeret med rødt. Illustrationer fra bogen
Topography. Vejle Ådal river valley is the landscape's most distinctive terrain form. To the north and parallel with this lies Grejs Ådal river valley, a long hollow with tall forested slopes. The height culminates around Jelling, which with its exceptional location has compelled traffic in this direction from the earliest times. The old military road is marked in red. Illustrations from the book

